

AHÎ EVRAN VE AHİLİK

Anadolu'da Bir Medeniyet Tasavvuru

İnanç • Emek • Ahlak • Dayanışma

Adnan YILMAZ

AHİ EVRAN VE AHİLİK

Anadolu'da Bir Medeniyet Tasavvuru
İnanç Emek Ahlak Dayanışma

Kırşehir Merkezli Bir
Tarih ve Kültür Okuması

AHİ EVRAN VE AHİLİK

Anadolu'da Bir Medeniyet Tasavvuru
İnanç Emek Ahlak Dayanışma

Kırşehir Merkezli Bir Tarih ve Kültür Okuması

Adnan YILMAZ

Kırşehir Ahi Gazeteciler Derneğinin 2026 Ahilik
Haftası Resmi Kutlama Etkinlikleri

(14 Eylül-20 Eylül) Özel Kitapçığı

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SİVİL TOPLUMLA
İLİŞKİLER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

"Ahilik Kültürel Değerimiz" Projesi

Bu proje T.C. İçişleri Bakanlığı
Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmektedir.

AHİ EVRAN VE AHİLİK
Anadolu'da Bir Medeniyet Tasavvuru
İnanç Emek Ahlak Dayanışma

Kırşehir Merkezli Bir
Tarih ve Kùltür Okuması

Kırşehir Ahi Gazeteciler Derneğinin
2026 Ahilik Haftası
Resmi Kutlama Etkinlikleri

(14 Eylül-20 Eylül)
Özel Kitapçığı

Yazar

Adnan YILMAZ

Yayın Yönetmeni

Murat SÜRMELİ

Kapak Tasarımı

Sevgi ER

Baskı

Güneş Ofset Matbaacılık
Gazetecilik Basın Yayın

Reklam Ajansı

0 (386) 213 10 55

KIRŞEHİR

İÇİNDEKİLER

AHİLİĞİN ANADOLU'DAKİ ÖZGÜN YERİ ANADOLU'NUN ÇALKANTILI ÇAĞINDA AHİ EVRAN 13. Yüzyıl Anadolu'su: Çözülme ve Yeniden Kuruluş Hoy'dan Anadolu'ya Uzanan Bir Hayat	12
AHİ EVRAN'IN DENİZLİ DÖNEMİ VE HAPİSLİĞİNİN İZLERİ NASİRUDDİN EVRAN VE SELÇUKLU SARAYIYLA İLİŞKİLER Evhadüddîn-i Kirmânî ve Fütüvvet Dünyası	13
AHİ EVRAN VE ÜRETİM DÜZENİ Kayseri: Ahiliğin Büyük Örgütlenme Alanı Ahi Evran: Debbağlıktan Toplum Düşüncesine	13
FÜTÜVVETTEN ANADOLU AHİLİĞİNE Fütüvvetin Anadolu'da Yeni Bir Anlam Kazanması Ahilik Bir Esnaf Teşkilatından Daha Fazlasıdır	14
AHİLİĞİN İNSAN VE AHLAK ANLAYIŞI Eline, Diline, Beline Sahip Olmak Usta, Kalfa ve Çırak Kalite, Güven ve Haksız Kazanç	16
AHİ EVRAN, TÜRKMENLER VE ANADOLU'NUN MÜCADELESİ Babaî Hareketi ve 13. Yüzyılın Büyük Sarsıntısı	17
KÖSEDAĞ SONRASI: MOĞOL BASKISI VE TÜRKMENLERİN YENİ DÜZEN ARAYIŞI Kayseri Savunması ve Ahilerin Rolü Ahi Evran'ın Tutukluluğu	17
KIRŞEHİR'E DOĞRU Kırşehir: Bir Şehrin Tarihsel Hafızası	18
AHİ EVRAN VE HACI BEKTAŞ: AYNI ANADOLU DÜNYASININ FARKLI DAMARLARI Ahi Evran ve Hacı Bektaş	18
ALP, ALP-EREN VE GAZİ GELENEĞİ AHİ EVRAN VE MEVLÂNÂ: FARKLI YOLLAR İki Farklı Anadolu Tasavvuru Mevlevîler, Ahiler ve İktidar	18

AHİ EVRAN'IN ÖLÜMÜ VE TARİH İLE MENKİBE ARASINDA: AHİ EVRAN'I KUTSALLAŞTIRAN ANLATILAR	19
1261: Kırşehir'de Bir Kırılma Tarih ile Menkıbe Arasında Ahi Evran	
AHİLİĞİN ANADOLU'YA YAYILIŞI	20
Kırşehir'den Anadolu'ya Rumeli, Bosna ve Kırım'a Uzanan Miras	
AHİLİKTE KADIN VE BACIYAN GELENEĞİ	21
Bacıyan-ı Rum Üzerine	
AHİLİĞİN İKTİSADİ DÜŞÜNCESİ	21
Üretim ve İş Bölümü Kazanç ve Ahlak Dayanışma	
AHİLİK VE ŞEHİR HAYATI	22
Çarşı ve Zaviye Şehir Güvenliği ve Toplumsal Düzen	
AHİ EVRAN'IN MİRASININ OSMANLI'YA UZANMASI OSMANLI'DA AHİLERİN SİYASİ VE EKONOMİK AĞIRLIĞI OSMANLI'NIN KURULUŞUNA UZANAN AHİ DAMARI	22
Esnafın Piri Ahilikten Lonca Düzenine	
KIRŞEHİR VE AHİ EVRAN HAFIZASI	23
Ahi Evran Zaviyesi Kırşehir: Ahiliğin Hafıza Mekânı	
AHİ EVRAN'I BUGÜN YENİDEN OKUMAK	23
Ahilik Neden Hâlâ Önemli? Esnaf ve Güven Emek ve İtibar	
AHİ EVRAN VE ANADOLU'NUN MEDENİYET HAFIZASI 'ANKARA'DA BİR AHİ CUMHURİYETİ' VE AHİLERİN ŞEHİR İKTİDARI	24
İnanç, İsyan, İktidar ve Ahilik Bozkırdan Şehre Ahi Evran'den Bugüne	

AHİLİĞİN GÜNÜMÜZ İÇİN MESAJI	25
AHİLİĞİN TÜRK VE TÜRKMEN TOPLUMSAL ZEMİNİ KIRŞEHİR'İN AYNI TARİHSEL HAVZASINDAKİ BÜYÜK İSİMLER ALP, ALP-EREN VE GAZİ: AHİLİĞİN KAHRAMANLIK DAMARI	26/27
AHİ EVRAN'IN SELÇUKLU İKTİDARIYLA İLİŞKİSİ VE TUTUKLULUK YILLARI	28
DENİZLİ DÖNEMİ VE ANADOLU'DA AHİ AĞI	28
AHİ EVRAN'IN ÜRETİM DÜŞÜNCESİ: ERKEN BİR TOPLUMSAL İŞ BÖLÜMÜ ANLAYIŞI	28
AHİ EVRAN HAKKINDAKİ MENKİBEVÎ ANLATILAR VE TARİHSEL ELEŞTİRİ	29
KAYSERİ SAVUNMASI, BACILAR VE AHİ EVRAN'IN TARİHSEL KONUMU	29
AHİ EVRAN, HACI BEKTAŞ VE KIRŞEHİR'İN ORTAK HAFIZASI "ANKARA'DA BİR AHİ CUMHURİYETİ": ŞEHİR İKTİDARI OSMANLI'YA UZANAN DAMAR	30
AHİLİK, TÜRKİYE'NİN TARİHSEL HAFIZASINDA BİR BÜTÜNLÜK	31
Kırşehir Tarihi Kronolojisi	35
Kaynakça	40

SUNUŞ

AHİ EVRAN VE AHİLİK

Anadolu'nun Türk-İslam tarihinde önemli bir yere sahip olan Ahilik, yalnızca bir esnaf ve meslek teşkilatı değil; aynı zamanda ahlakı, dayanışmayı, üretimi, paylaşmayı ve toplumsal sorumluluğu esas alan köklü bir medeniyet anlayışıdır.

Bu anlamlı çalışma, Araştırmacı-Gazeteci Yazar Adnan Yılmaz'ın araştırmacı kimliğiyle Ahi Evran'ı ve Ahilik geleneğini Kırşehir merkezli bir bakışla ele alması bakımından önem taşımaktadır. Ahi Evran'ın düşünce dünyası ve Anadolu'da şekillenen Ahilik anlayışının, günümüz insanına ve toplumuna söyleyeceği hâlâ çok şey vardır.

Kırşehir, Ahi Evran'ın adıyla özdeşleşmiş bir şehir olmanın ötesinde, Ahiliğin Anadolu'da kök saldığı önemli merkezlerden biridir. Bu nedenle Ahi Evran'ı ve Ahiliği anlamak, aynı zamanda Kırşehir'in tarihî ve kültürel kimliğini anlamaktır.

Adnan Yılmaz'ın bu çalışmasının, Ahilik üzerine yapılacak araştırmalara ve özellikle genç kuşakların bu önemli kültürel mirası tanınmasına katkı sağlayacağına inanıyor; kendisini bu değerli çalışmasından dolayı kutluyorum.

Murat Sürmeli

Kırşehir Ahi Gazeteciler Derneği Başkanı
Küresel Gazeteciler Konseyi İl Temsilcisi

ÖNSÖZ

Ahilik, Anadolu'nun tarihini yalnızca çarşı ve pazar üzerinden değil; insan, emek, ahlak, dayanışma ve toplum düzeni üzerinden okumamızı sağlayan köklü bir mirastır. Bugün Ahilik denildiğinde çoğu zaman birkaç güzel ahlak ilkesi, esnaf geleneği ve tören akla gelir. Oysa 13. yüzyıl Anadolu'sunun şartlarına bakıldığında, Ahiliğin çok daha geniş bir toplumsal zeminde şekillendiği görülür.

Bu küçük kitapçıkta Ahi Evran'ı yalnızca “esnafın piri” olarak anlatmak yerine, onu Anadolu'nun büyük dönüşüm çağının içinde ele almaya çalıştım. Çünkü Ahi Evran'ın hayatı, Anadolu'ya gelen Türkmenlerin yerleşme mücadelesinden, Selçuklu siyasetinin çözülüşüne; Moğol baskısından şehir ekonomisinin yeniden örgütlenmesine kadar uzanan geniş bir tarih alanının içindedir.

Kırşehir'in bu hikâyedeki yeri ise ayrıcalıklıdır. Kent Babai Türkmenlerinin ve bunlara rehberlik eden Türkmen dervişlerinin topladığı bir karargahdır adeta...

Ahi Evran'ın da burada kurduğu ve çevresinde şekillenen gelenek, şehrin hafızasında yüzyıllar boyunca yaşamış; Ahi Evran Zaviyesi, yalnızca bir tekke değil, zanaatkârların ve esnafın manevi merkezi olarak anılmıştır. Ahi Evran'ın etkisinin Anadolu'dan Rumeli'ye, Bosna'ya ve Kırım'a kadar uzanması da bu mirasın yalnızca yerel olmadığını göstermektedir.

Bu çalışma hazırlanırken kendi araştırmalarımda kullandığım bilgiler, özellikle “Küçük Asya'yı Yurt Yapan Dinamikler / Bozkırın Hafızası: İnanç-İsyân-İktidar” adlı eserimde yer alan değerlendirmeler ve Ahilik üzerine yaptığım çalışmalar esas alınmıştır. Kaynakların kesinlik taşımadığı noktalarda menkıbe ile tarihsel bilgi birbirinden ayrılmaya çalışılmıştır.

Amacım, Ahi Evran'ı geçmişin sayfalarında bırakmak değil; onun temsil ettiği emeğe saygı, üretimde dürüstlük, toplumsal dayanışma ve sorumluluk anlayışının bugün de neden önemli olduğunu Kırşehir merkezli bir bakışla ortaya koymaktır.

Adnan YILMAZ

AHİLİĞİN ANADOLU'DAKİ ÖZGÜN YERİ

ANADOLU'NUN ÇALKANTILI ÇAĞINDA AHİ EVRAN

13. Yüzyıl Anadolu'su: Çözülme ve Yeniden Kuruluş

13. yüzyıl Anadolu'su, bir yandan Selçuklu Devleti'nin şehirleri, ticaret yollarını ve üretim merkezlerini birbirine bağlayan güçlü yapısının sürdüğü, diğer yandan siyasi dengelerin hızla değiştiği bir dönemdi. Moğol baskısı, Selçuklu iktidarındaki çözülme ve Türkmen topluluklarının karşı karşıya kaldığı yeni şartlar, şehir hayatını da doğrudan etkiledi.

Böylesi dönemlerde yalnızca devlet kurumları değil, toplumun kendi içindeki dayanışma mekanizmaları da önem kazanır. Esnaf, zanaatkâr, tüccar, derviş ve şehir halkı arasındaki ilişkiler yeni bir düzen arayışını beraberinde getirdi. Ahilik bu zeminde, mesleği ahlakla; üretimi dayanışmayla; şehir hayatını ise ortak sorumlulukla buluşturan bir yapı olarak gelişti.

Bu nedenle Ahiliği yalnızca bugünkü anlamıyla bir meslek kuruluşu olarak değerlendirmek eksik kalır. Ahilik, Anadolu'da toplumun kendi imkânlarıyla düzen kurma kabiliyetinin tarihsel örneklerinden biridir.

Hoy'dan Anadolu'ya Uzanan Bir Hayat

Ahi Evran'ın asıl adı kaynaklarda Şeyh Nasîruddîn Mahmud olarak geçer. "Hoylu" diye anılması, Hoy şehriyle bağlantısını ifade eder. Hayatı hakkında sonraki dönemlerde oluşan menkıbevî anlatılar oldukça geniştir. Bu nedenle Ahi Evran'ın biyografisini aktarırken tarihsel kaynaklarla menkıbeleri birbirinden ayırmak gerekir.

Ahi Evran'ın ilim ve tasavvuf çevreleriyle ilişkisi, onu sıradan bir meslek örgütleyicisinden ayıran temel unsurlardandır. Hocası ve kayınpederi olarak anılan Evhadüddîn Kirmânî, fütüvvet ve tasavvuf geleneğinin önemli isimlerinden biridir. Ahi Evran'ın düşünce dünyası da bu çevrenin izlerini etkisi içinde şekillenmiştir. Anadolu'ya gelişinden sonra farklı şehirlerde bulunması, onun yalnızca bir yerde faaliyet gösteren bir şahsiyet olmadığını gösterir. Kayseri, Denizli, Konya ve nihayet Kırşehir, hayatının ve faaliyetlerinin farklı safhalarını anlamak bakımından önem taşır.

AHİ EVRAN'IN DENİZLİ DÖNEMİ VE HAPİSLİĞİNİN İZLERİ

NASİRUDDİN EVRAN VE SELÇUKLU SARAYIYLA İLİŞKİLER

Evhadüddîn Kirmânî ve Fütüvvet Dünyası

Ahi Evran'ın yetiştiği düşünce ortamını anlamadan Ahiliğin ortaya çıkışını anlamak mümkün değildir. Fütüvvet, İslam dünyasının farklı bölgelerinde gelişmiş; gençlerin, şehirli toplulukların ve tasavvuf çevrelerinin ahlaki disiplinini şekillendiren bir gelenek olmuştur.

Hemen tüm ciddi tarihçilerin “**Yesevi Dervişleri**” olarak nitelendirdiği Hacı **Bektaş Veli**, **Evhaduddin Kirmani**, **Ahi Evran**, **Şeyh Edebali**, **Yunus Emre**, **Aşık Paşa** gibi öne çıkan ve sözü dinlenen Türkmen dervişleri. Sosyal çalkantıların ve zulmün ahaliyi dünyasından bezdirdiği bu kanlı istila devirlerinde, tekke ve zaviyelerinde halkın maneviyatlarını yüksek tutarak, sosyal hayatın devamını sağlamak için kendi canlarını bile hiçe sayarak olağanüstü cabalar sarfetmişlerdir

Anadolu'ya taşınan bu miras, burada yeni toplumsal şartlarla karşılaşmıştır. Türkmenlerin şehirlerde yerleşmesi, zanaatların gelişmesi ve üretim hayatının düzenlenmesi, fütüvvet anlayışının Anadolu'ya özgü bir örgütlenme biçimine dönüşmesini kolaylaştırmıştır.

Ahi Evran'ın tarihsel önemi de tam burada ortaya çıkar: O, hazır bir modeli olduğu gibi aktaran bir isim değil, farklı gelenekleri Anadolu'nun toplumsal ihtiyaçlarıyla buluşturan bir örgütleyici olarak değerlendirilmelidir.

AHİ EVRAN VE ÜRETİM DÜZENİ

Kayseri: Ahiliğin Büyük Örgütlenme Alanı

Kayseri, Ahi Evran'ın hayatında özel bir yere sahiptir. Şehir, ticaret yollarının kesiştiği, zanaatların geliştiği ve farklı toplulukların bir arada yaşadığı önemli bir merkezdi. Ahi Evran'ın debbağlık çevresinde örgütlenmesi, mesleki hayat ile toplumsal örgütlenmenin nasıl birbirine bağlandığını gösterir.

Dericilik, yalnızca bir zanaat değil, birçok başka üretim alanını besleyen ekonomik bir faaliyet alanıydı. Debbağların örgütlenmesiyle birlikte meslek bilgisi, usta-çırak ilişkisi, kalite ve dayanışma gibi unsurlar ortak bir disiplin altında toplanmaya başladı.

Ahilik düşüncesinde üretim, yalnızca kazanç sağlamak için yapılan bir faaliyet değildir. İnsanların ihtiyaçlarını karşılayan her sanat dalı toplum için değerlidir. Böylece meslek, toplumsal bir görev niteliği kazanır. Meslek aynı zamanda insanı ve toplumu terbiye etme, eğitme ve ahlaklandırma biçimidir.

Ahi Evran: Debbağlıktan Toplum Düşüncesine

Ahi Evran'ın *Siyasetnâme*'de aktarılan düşüncesinin merkezinde insanın tek başına bütün ihtiyaçlarını karşılayamayacağı fikri bulunur. İnsan yemek, giyinmek, barınmak ve hayatını sürdürmek için başkalarının emeğine ihtiyaç duyar. Bu durum toplumsal iş bölümünü zorunlu kılar.

Buradan çıkan sonuç açıktır: Toplumun bütün sanat ve meslek dallarına ihtiyacı vardır. Demirci, marangoz, dokumacı, debbağ ve diğer zanaatkârlar yalnızca kendi geçimlerini sağlamaz; toplumun bütününün ihtiyaçlarını karşılar.

Ahi Evran'ın düşüncesinde bu nedenle üretim ile ahlak birbirinden ayrılmaz. İşini iyi yapmak, başkasının hakkını gözetmek ve toplumun ihtiyacını karşılamak aynı bütünün parçalarıdır.

Ahi Evran'da ifadesini bulan toplumun refah ve mutluluğu için, her sanat kolunun teşvik ve himaye edilmesi, dahası bütün sanat kollarının, tüm sanat erbabının belirli bir yerde toplanması fikri, daha XIII. yy.'da erken bir sanayileşme hamlesidir.

FÜTÜVVETTEN ANADOLU AHİLİĞİNE

Fütüvvetin Anadolu'da Yeni Bir Anlam Kazanması

Fütüvvetin temelinde yiğitlik, cömertlik, fedakârlık, misafirperverlik ve nefsin denetlenmesi gibi ahlaki değerler bulunuyordu. Anadolu'ya taşınan bu gelenek, şehirlerde üretim yapan Türkmen topluluklarının ihtiyaçlarıyla birleşti.

İktisadi esaslara dayanan, bir tür esnaf örgütlenmesi kuran **Ahiler**, **Anadolu**'da **Türkmen** kavimlerinin bulunduğu bütün vilayet, şehir ve köylerde örgütlenmişler, yabancıların korunması, doyurulmasını, yerleştirilmesini organize etmişler, evlenmemiş gençlerin sanat sahibi olanlarını toplayıp, içinden reis seçmişler. Cemiyetlerine "**fütüvvet**" denmiş, reisler zaviyeler kurmuşlar. Esnaf kazançlarıyla finanse edilen zaviyeler zamanın toplumsal yapısı içinde ciddi bir güç ve itibar oluşturmuştur

Genç işçileri, başıboş şehir kabadayılarını, sosyal-etik kurallar yönüyle terbiye etmeye çalışan **fütüvvet**; bu kuralları **İslami** müeyyidelerle güçlendirmeye çalışmış, işsizliği ve başıboşluğu reddetmiş, ustaya mutlak itaati, iş disiplini ve kanaatkârlığı öngörmüştür

Böylece Ahilik, fütüvvetin ahlaki mirasını meslek hayatıyla bir araya getirdi. Zanaatkâr artık yalnızca bir üretici değildi; aynı zamanda davranışları, müşterisine karşı sorumluluğu ve meslektaşlarıyla ilişkileri bakımından bir ahlak düzeninin parçasıydı.

Ahiliğin Anadolu'daki gücü de bu bütünlükten kaynaklandı. Ahlak, üretim ve dayanışma aynı teşkilat anlayışı içinde buluştu.

Ahilik Bir Esnaf Teşkilatından Daha Fazlasıdır

Ahiliğin şehir hayatındaki rolü, ekonomik hayatın düzenlenmesinden ibaret değildi. Ahiler ihtiyaç halinde şehir savunmasına katılabiliyor, yeni yerleşim alanlarında dayanışma oluşturabiliyor ve toplumsal düzenin korunmasına katkı sağlayabiliyordu.

Kendi araştırmalarımda üzerinde durduğum temel noktalardan biri de budur: 13. yüzyıl Anadolu'sunda devlet otoritesinin zayıfladığı dönemlerde toplumun kendi içindeki örgütlenme kabiliyeti, şehirlerin ayakta kalmasında önemli bir rol oynamıştır.

Bu bakımdan Ahilik, Anadolu'nun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal tarihinin temel kurumlarından biridir.

AHİLİĞİN İNSAN VE AHLAK ANLAYIŞI

Eline, Diline, Beline Sahip Olmak

Ahiliğin en bilinen ilkeleri, aslında bütün bir insan tasavvurunun kısa ifadeleridir. Eli açık olmak cömertliği; kapısı açık olmak misafirperverliği; sofrası açık olmak paylaşmayı ifade eder. Buna karşılık gözü, dili ve beli kapalı olmak insanın kendisini kötülükten korumasını anlatır.

Bu ilkeler, meslek ahlakını insan ahlakından ayırmaz. Bir esnafın müşterisine dürüst davranması kadar, toplum içinde güvenilir bir insan olması da beklenir.

Ahiliğin güçlü tarafı burada ortaya çıkar: Meslek eğitimi ile karakter eğitimi birlikte yürütülür.

Usta, Kalfa ve Çırak

Usta-çırak ilişkisi yalnızca teknik bilgi aktarımı değildir. Çırak, mesleğin inceliklerini öğrenirken aynı zamanda ustasının davranışlarını gözlemleyerek meslek ahlakını da öğrenir. Kalfalık, bilgi ve becerinin geliştiği bir ara aşamadır. Ustalık ise yalnızca işi bilmek değil, o işin sorumluluğunu taşıyabilecek olgunluğa ulaşmaktır.

Şed kuşanma gibi törenler, mesleki yeterliliğin toplumsal olarak tanınmasını simgeler. Böylece meslek, kişisel bir kazanç alanı olmaktan çıkar; toplumun güven duyduğu bir sorumluluk alanına dönüşür.

Kalite, Güven ve Haksız Kazanç

Ahilik anlayışında hileli üretim ve müşteriye aldatma kabul edilemez. Çünkü üretimde yapılan hile, yalnızca müşterinin zarar görmesine değil, bütün çarşının güvenilirliğinin sarsılmasına yol açar.

Bugün “müşteri memnuniyeti”, “kalite standardı” ve “meslek etiği” diye adlandırdığımız birçok kavramın Ahilik geleneğinde ahlaki bir zemine oturduğunu söylemek mümkündür. Ancak tarihsel kurumları bugünkü kurumlarla birebir özdeşleştirmek gerekir. Ahilik kendi çağının şartları içinde anlaşılmalıdır.

AHİ EVRAN, TÜRKMENLER VE ANADOLU'NUN MÜCADELESİ **Babaî Hareketi ve 13. Yüzyılın Büyük Sarsıntısı**

13. yüzyılın ortalarında Anadolu, yalnızca dışarıdan gelen Moğol baskısıyla değil, içerideki siyasi ve sosyal gerilimlerle de sarsılıyordu. Babaî hareketi bu ortamın en önemli kırılmalarından biridir.

Ahi Evran'ın Babaîlerle ve Türkmenlerle yakınlığına ilişkin değerlendirmeler, onun dönemin halk hareketlerinden bağımsız düşünülemeyeceğini göstermektedir.

Burada önemli olan, Ahi Evran'ın yaşadığı dünyanın çatışmalardan uzak, yalnızca tasavvuf ve esnaflıkla sınırlı bir dünya olmadığıdır.

KÖSEDAĞ SONRASI: MOĞOL BASKISI VE TÜRKMENLERİN YENİ DÜZEN ARAYIŞI **Kayseri Savunması ve Ahilerin Rolü**

Moğol istilası sırasında Kayseri'nin savunmasında Ahilerin rolü dikkat çekicidir. Debbağlar Çarşısı çevresindeki Ahilerin şehrin savunmasına katıldığı ve Moğollara karşı örgütlü bir direniş gösterdiği hemen tüm çağdaş kaynaklarda aktarılmaktadır.

Bu olay Ahiliğin gerektiğinde ekonomik örgütlenmenin ötesine geçerek şehir savunmasında da rol üstlenebildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Ahilerin şehir hayatındaki ağırlığı, onları dönemin siyasi mücadelelerinin de doğal aktörlerinden biri haline getirmiştir.

Ahi Evran'ın Tutukluluğu

Ahi Evran'ın hayatının önemli kırılmalarından biri tutukluluk dönemidir. Kaynaklarda onun Meşhur Babai İsyanı ve Selçuklu iktidarındaki değişimlerin ardından hapsedildiği ve daha sonra serbest bırakıldığı ciddi kaynaklarda aktarılır.

Bu dönem, Ahi Evran'ın yalnızca dini ve mesleki faaliyetleri nedeniyle değil, dönemin siyasi ve toplumsal güç dengeleri içinde de değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koyar.

Tutsaklık sonrasında Anadolu'nun farklı şehirlerinde devam eden faaliyetleri, onun örgütleyici yönünün sürdüğünü göstermektedir.

KIRŞEHİR'E DOĞRU

Kırşehir: Bir Şehrin Tarihsel Hafızası

Kırşehir, Ahi Evran'ın hayatının son döneminin ve Ahilik geleneğinin en güçlü sembolünün bulunduğu şehirdir. Şehrin Ahilikle özdeşleşmesi yalnızca Ahi Evran'ın burada yaşamış ve ölmüş / öldürülmüş olmasından kaynaklanmaz. Kırşehir, onun düşüncesinin, çevresindeki insanların ve sonraki kuşakların oluşturduğu hafızanın taşıyıcısı olmuştur.

Ahi Evran Zaviyesi, yüzyıllar boyunca esnaf ve zanaatkarların manevi merkezi olarak önemini korumuştur. Türk debbağlarının silsilelerini Ahi Evran'a bağlamaları ve "Ahi Baba" unvanının Kırşehir'de yaşaması bu hafızanın gücünü göstermektedir.

Bu nedenle Kırşehir için Ahilik yalnızca tarihsel bir konu değildir. Şehrin kimliğinin önemli bir parçasıdır.

AHİ EVRAN VE HACI BEKTAŞ:

AYNI ANADOLU DÜNYASININ FARKLI DAMARLARI

ALP, ALP-EREN VE GAZİ GELENEĞİ

Ahi Evran ve Hacı Bektaş

"Nakleder ol kân-u eltaf-u kerem
Hacıbektaş-ı veleiy-yi muhterem
Kırşehri'de Ahievran ile
Oturup sohbet ederlerdi bile
Kırşehri'de neki var hâs u âm
Kıldı istikbâl hünkârı tamam"

Velâyet-nâme-i Hacı Bektâş Velî adlı eserde, Hacı Bektâş-ı Velî'nin sık sık Kırşehir'i ziyaret ederek Ahi Evran'la yaptığı sohbetlere yer verdiği görülür.

Anadolu'nun 13. yüzyılındaki önemli şahsiyetleri birbirinden kopuk düşünmek doğru değildir. Ahi Evran ile Hacı Bektaş arasındaki dostluğa ilişkin Velayetnâme kaynaklı anlatılar, iki şahsiyetin aynı Türkmen dünyasının farklı unsurlarıyla ilişkisini gösterir.

Bu ilişkiler, Anadolu'da dini ve tasavvufi hayatın yalnızca tek bir merkezden şekillenmediğini; farklı şahsiyetler ve çevreler arasında karşılaşmaların, dostlukların ve fikir alışverişlerinin bulunduğunu ortaya koyar.

AHİ EVRAN VE MEVLÂNÂ: FARKLI YOLLAR

İki Farklı Anadolu Tasavvuru

Ahi Evran'ın hayatını anlatırken Mevlânâ çevresiyle ilişkiler ve dönemin siyasi dengeleri de göz önünde bulundurulmalıdır. 13. yüzyıl Anadolu'sunda tasavvufi çevreler aynı toplumsal ve siyasi şartlar içinde farklı tutumlar geliştirmiştir.

Kendi çalışmamda da üzerinde durduğum üzere Ahi Evran'ın Türkmenler ve Ahilerle yakınlığı ile Moğol iktidarı karşısındaki tutumlar, dönemin fikri ve siyasi ayrışmalarının anlaşılması açısından önemlidir.

Burada kişileri bugünün siyasi kategorileriyle değerlendirmek yerine, onların yaşadığı çağın güç ilişkileri içinde konuşmak gerekir.

Mevlevîler, Ahiler ve İktidar

Ahi Evran ile Mevlânâ çevresi arasındaki ilişkiler konusunda kaynaklarda farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu farklılıkların arkasında yalnızca şahsi anlaşmazlıklar değil, Anadolu'daki siyasi iktidar, Moğol nüfuzu ve şehirlerdeki güç dengeleri de vardır.

Ahi Evran'ın Kırşehir'deki çevresi Türkmenler ve Ahilerle güçlü bağlara sahipken, bazı Mevlevî çevrelerin dönemin iktidar merkezleriyle ilişkileri daha farklı bir zeminde gelişmiştir.

Bu nedenle Ahi Evran'ın hayatı, Anadolu'daki “inanç–isyan–iktidar” üçgeninin içinde okunmalıdır.

AHİ EVRAN'IN ÖLÜMÜ VE TARİH İLE MENKİBE ARASINDA: AHİ EVRAN'I KUTSALLAŞTIRAN ANLATILAR

1261: Kırşehir'de Bir Kırılma

Ahi Evran'ın ölümü, hayatı kadar tartışmalı konulardan biridir. Kaynaklarda farklı tarihler ve farklı anlatılar bulunur. Ciddi tarihsel değerlendirmelerde ve aktarımlarda 1261 yılı öne çıkar ve Ahi Evran'ın Kırşehir'deki siyasi çatışmalar sırasında hayatını kaybettiği belirtilir.

Halil İnalcık'ın değerlendirmesinde Ahi Evran'ın Moğollarla mücadele eden II. İzzeddin Keykâvus'u destekleyen Ahilerle birlikte hareket ettiği ve Kırşehir'de Cacaoğlu Nureddin dönemindeki katliam sırasında hayatını kaybettiği aktarılmaktadır.

Bu bilgileri aktarırken tarihsel kesinlik ile sonraki dönemlerde oluşan “şehitlik” anlatısını birbirinden ayırmak gerekir. Ahi Evran'ın ölümünün Ahilik hafızasında bir “şehadet” olarak yerleşmesi, onun toplumsal ve manevi otoritesinin sonraki yüzyıllarda nasıl algılandığını da gösterir.

Tarih ile Menkıbe Arasında Ahi Evran

Ahi Evran hakkında oluşan menkıbeler, tarihsel kişiliğin halk hafızasında nasıl yeniden üretildiğini gösterir. Menkıbe, tarihi belgenin yerine geçmez; fakat toplumun o kişiye yüklediği anlamı anlamamız açısından önem taşır.

Bu nedenle Ahi Evran'ı ne yalnızca menkıbe kahramanına indirmek ne de halk hafızasındaki bütün anlatıları değersiz saymak gerekir. Tarihçinin görevi, bu iki alanı birbirinden ayırarak birlikte değerlendirmektir. Yani yeni terkipler yapabilmektedir.

AHİLİĞİN ANADOLU'YA YAYILIŞI Kırşehir'den Anadolu'ya

Ahilik, Kırşehir'de sınırlı kalmadı. Anadolu'nun farklı şehirlerinde esnaf ve zanaatkâr toplulukları içinde kök saldı. Ahi Evran'ın manevi otoritesi, özellikle debbağlar ve zanaatkârlar arasında uzun süre yaşadı.

Ahiliğin yayılması, yeni yerleşim alanlarının şehir hayatına katılmasında da etkili oldu. Meslek örgütlenmesi, dayanışma ve zaviye çevresindeki sosyal hayat, yeni şehirlerin toplumsal dokusunun oluşmasına katkı sağladı.

Rumeli, Bosna ve Kırım'a Uzanan Miras

Ahi Evran'ın adı ve Ahilik geleneği zaman içinde Anadolu'nun dışına da taşındı. Türk debbağlarının silsilelerini Ahi Evran'a bağlamaları, onun mesleki ve manevi otoritesinin geniş coğrafyalara yayıldığını gösterir.

Kırşehir'deki Ahi Evran Zaviyesi'nin “Ahi Baba” geleneğiyle esnafın manevi merkezlerinden biri olması, bu yaygınlığın en somut hafıza alanlarından biridir.

AHİLİKTE KADIN VE BACIYAN GELENEĞİ

Bacıyan-ı Rum Üzerine

Anadolu kadınlarının üretim ve dayanışma hayatındaki rolü, Ahilik araştırmalarının önemli konularından biridir. Bacıyan-ı Rum adı etrafında oluşan literatür, kadınların özellikle dokuma, üretim, sosyal dayanışma ve şehir hayatındaki rollerini yabancı tarih araştırmacılarını bile şaşırtan boyutta olup başlı başına incelenmeye değerdir.

Bazı kaynaklarda Ahi Evran'ın eşi olarak anılan Fatma Bacı ve Anadolu kadınlarının örgütlenmesine ilişkin anlatılar, Ahilik tarihinin yalnızca erkek esnaf dünyasından ibaret olmadığını düşündürmektedir.

Ancak burada da kaynakların farklılıklarını göz önünde bulundurmak gerekir. Bacıyan-ı Rum'u modern anlamda doğrudan bir "kadın sendikası" veya bugünkü bir sivil toplum kuruluşuyla özdeşleştirmek yerine, 13. yüzyıl Anadolu'sunun şartları içinde değerlendirmek daha sağlıklıdır.

AHİLİĞİN İKTİSADİ DÜŞÜNCESİ

Üretim ve İş Bölümü

Ahi Evran'ın düşüncesinin en güçlü yönlerinden biri, toplumun ihtiyaçları ile meslekler arasındaki ilişkiyi görmesidir. İnsanların birbirine muhtaç olması, farklı sanat dallarının varlığını zorunlu kılar.

Bu düşünce, üretimin toplum için taşıdığı değeri öne çıkarır. Bir mesleğin önemi yalnızca onun sahibine kazandırdığı gelirle ölçülmez; toplumun ortak ihtiyaçlarına yaptığı katkıyla da değerlendirilir.

Kazanç ve Ahlak

Ahilikte kazanç meşrudur; fakat kazanç için her yol meşru değildir. Helal kazanç anlayışı, emeğin karşılığını almayı olduğu kadar başkasının hakkına el uzatmamayı da gerektirir.

Bu nedenle Ahilikte esnafın itibarı, sahip olduğu malın miktarından çok güvenilirliğiyle ilgilidir. Güven kaybolduğunda yalnızca bir kişinin değil, bütün çarşının itibarı zarar görür.

Dayanışma

Ahilikte dayanışma, ihtiyaç sahibine yardım etmenin ötesinde bir toplum düzeni anlayışıdır. Esnafın birbirini koruması, mesleğin yeni kuşaklara aktarılması ve toplumsal ihtiyaçların karşılanması ortak sorumluluk olarak görülür.

Sonraki yüzyıllarda Ahilikle ilişkilendirilen sandık, yardımlaşma ve sosyal destek uygulamaları bu dayanışma anlayışının kurumsallaşmış örnekleri olarak değerlendirilmelidir.

XII. AHİLİK VE ŞEHİR HAYATI

Çarşı ve Zaviye

Ahilik şehir hayatının iki önemli alanını birbirine bağlamıştır: çarşı ve zaviye. Çarşı üretimin, ticaretin ve mesleki ilişkilerin alanyken zaviye eğitim, sohbet, dayanışma ve manevi hayatın merkezidir.

Bu iki alanın birbirini tamamlaması, Ahiliğin neden sadece ekonomik bir yapı olmadığını açıklar. Esnafın mesleki hayatı ile kişisel ve toplumsal ahlakı aynı zeminde buluşur.

Şehir Güvenliği ve Toplumsal Düzen

Devlet otoritesinin zayıfladığı dönemlerde şehirlerin kendi güvenlik mekanizmalarını oluşturması gerekebiliyordu. Ahiler bu tür dönemlerde örgütlü yapıları sayesinde şehir hayatının devamlılığına katkıda bulunabiliyordu.

Kayseri savunması bu açıdan dikkat çekici bir örnektir. Ahilerin şehir savunmasındaki rolü, onların toplum içindeki itibarının yalnızca ekonomik güçten kaynaklanmadığını da gösterir.

AHİ EVRAN'IN MİRASININ OSMANLI'YA UZANMASI OSMANLI'DA AHİLERİN SİYASİ VE EKONOMİK AĞIRLIĞI OSMANLI'NIN KURULUŞUNA UZANAN AHİ DAMARI

Esnafın Piri

Ahi Evran'ın şöhreti Osmanlı döneminde de devam etti. Türk debbağlarının silsilelerini ona bağlamaları ve esnaf arasında "pir" kabul edilmesi, Ahilik mirasının yeni siyasi düzen içinde de yaşadığını gösterir.

Ahilik zaman içinde değişti; şehirlerin, devletin ve ekonomik hayatın dönüşmesine bağlı olarak yeni biçimler aldı. Ancak Ahi Evran adı, özellikle zanaatkârlar arasında mesleğin manevi köklerini ifade etmeye devam etti.

Ahilikten Lonca Düzenine

Osmanlı şehir ekonomisinin gelişmesiyle birlikte esnaf teşkilatlanması farklı kurumsal biçimler kazandı. Ahilik ile sonraki lonca düzeni arasında süreklilikler olduğu kadar farklılıklar da vardır.

Bu nedenle “Ahilik aynen lonca oldu” gibi basit bir çizgi yerine, tarihsel süreklilik ve dönüşüm birlikte değerlendirilmelidir. Ahi Evran'ın manevi mirası ise bu değişimlerin ötesinde yaşamaya devam etmiştir.

KIRŞEHİR VE AHİ EVRAN HAFIZASI

Ahi Evran Zaviyesi

Kırşehir'de Ahi Evran adına bağlı zaviye, şehrin tarihsel kimliğinin en önemli unsurlarından biridir. Yüzyıllar boyunca esnaf ve zanaatkârların manevi merkezi olarak görülen bu yapı, Ahi Evran'ın adını bir şehir hafızasına dönüştürmüştür.

Kırşehir'in Ahilikle özdeşleşmesi, yalnızca geçmişe ait bir sembol değildir. Bugün Ahilik haftaları, anma törenleri ve kültürel etkinliklerle sürdürülen gelenek, bu tarihsel hafızanın çağdaş biçimde devamıdır.

Kırşehir: Ahiliğin Hafıza Mekânı

Kırşehir'i Ahilik açısından önemli kılan, yalnızca Ahi Evran'ın burada bulunması değildir. Şehir, onun çevresinde oluşan sosyal ve kültürel çevresinin izlerini taşımış; sonraki kuşaklar bu mirası kendi şehir kimliklerinin haklı olarak bir parçası haline getirmiştir. Bu nedenle Kırşehir, Ahiliğin yalnızca anlatıldığı değil, hafızasının yaşatıldığı şehir olarak değerlendirilmelidir.

AHİ EVRAN'I BUGÜN YENİDEN OKUMAK

Ahilik Neden Hâlâ Önemli?

Bugün teknoloji, üretim ve ticaret biçimleri 13. yüzyıldan bütünüyle farklıdır. Buna rağmen dürüstlük, güven, kaliteli üretim, emeğe saygı, dayanışma ve toplumsal sorumluluk gibi değerler değişmemiştir.

Bu nedenle Ahilik geçmişin ekonomik sistemini bugüne aynen taşımak anlamına gelmez. Asıl mesele, Ahilikteki ahlaki ve toplumsal ilkelerin çağdaş hayat içinde nasıl anlamlandırılabilirdir.

Esnaf ve Güven

Bir şehirde esnafın güvenilirliği, o şehrin sosyal sermayesidir. İnsanların birbirine güvenmesi ticareti kolaylaştırır; dürüstlük ise ekonomik ilişkileri sürdürülebilir hale getirir.

Ahi Evran'ın mirasının bugün için en güçlü mesajlarından biri budur: Kazanç ile güven birbirinin alternatifi değildir. Aksine kalıcı kazanç, güven üzerine kurulabilir.

Emek ve İtibar

Ahilikte meslek yalnızca para kazanma yolu değildir. İnsan yaptığı işle toplum içinde bir kimlik kazanır. İyi usta olmak, yalnızca işi bilmek değil; yaptığı işin arkasında durmak ve müşterisinin hakkını gözetmektir.

Bu anlayış, günümüzün hızla değişen ekonomik hayatında da anlamlıdır. Teknoloji değişebilir; fakat emeğin değeri ve güvenilirliğin itibarı değişmez.

AHİ EVRAN VE ANADOLU'NUN MEDENİYET HAFIZASI 'ANKARA'DA BİR AHİ CUMHURİYETİ' VE AHİLERİN ŞEHİR İKTİDARI İnanç, İsyan, İktidar ve Ahilik

Ahi Evran'ın hayatını anlamamanın en doğru yollarından biri, onu Anadolu'nun aynı anda yaşadığı üç büyük süreç içinde düşünmektir: inancın dünyasının yeniden şekillenmesi, siyasi baskılara karşı toplumsal tepkiler ve iktidar mücadeleleri.

Ahi Evran'ın hayatındaki dönüm noktaları bu üç alanın kesiştiği yerde bulunur. O, hem bir mutasavvıf ve alim, hem bir meslek örgütleyicisi, hem de yaşadığı toplumun sorunlarına kayıtsız kalmayan bir şahsiyettir.

Bu nedenle Ahi Evran'ı yalnızca “esnafın piri” diye anmak onun tarihsel ağırlığını daraltır. Esnafın piri olması, onun çok daha geniş bir toplum düşüncesinin yalnızca bir yönüdür.

Bozkırdan Şehre

Anadolu'nun Türkleşmesi ve şehirleşmesi yalnızca savaşlarla gerçekleşmedi. Şehirlerin kurulması, üretimin örgütlenmesi, ticaretin gelişmesi ve toplumsal hayatın düzenlenmesi de bu sürecin temel unsurlarıydı.

Ahiler ve diğer Türkmen toplulukları bu dönüşümde önemli roller üstlendiler. Ahi Evran'ın mirası da bu nedenle Anadolu'yu yalnızca fethedilen bir coğrafya olarak değil, yurt haline getirilen bir medeniyet alanı olarak anlamamıza yardımcı olur.

Ahi Evran'dan Bugüne AHİLİĞİN GÜNÜMÜZ İÇİN MESAJI

Ahi Evran'ın yaşadığı çağ ile bugün arasında yüzyıllar vardır. Buna rağmen onun temsil ettiği bazı değerler bugün de toplumların temel ihtiyacıdır: güven, dürüstlük, kaliteli üretim, emeğe saygı, dayanışma ve başkasının hakkını gözetmek.

Ahiliği yaşatmak, geçmişteki bütün kurumları aynen tekrarlamak değildir. Ahiliği yaşatmak, onun temel ahlaki fikrini yeni zamanların şartları içinde yeniden üretmektir.

Kırşehir'in Ahilikle ilişkisi, şehre önemli bir kültürel sorumluluk da yüklemektedir. Ahi Evran'ın adını taşımak yalnızca törenlerde onu anmakla tamamlanamaz. Bu mirasın araştırılması, belgelenmesi, genç kuşaklara aktarılması ve şehrin kültürel hayatında canlı tutulması tiyatro, şiir öykü, deneme, roman gibi alanlarında konu edilmesi son derece önem taşımaktadır.

Kırşehir, Ahiliğin yalnızca geçmişte yaşadığı bir şehir değil; Ahilik düşüncesinin geleceğe taşınabileceği bir merkez konumundadır. Ahi Evran'ın hayatı, 13. yüzyıl Anadolu'sunun bütün çalkantılarını kendi üzerinde taşıyan bir hayat hikâyesidir. Hoy'dan Anadolu'ya uzanan yolculuğu, ilim ve tasavvuf çevreleriyle ilişkileri, Kayseri'deki üretim ve esnaf örgütlenmesi, Türkmenler ve Ahilerle kurduğu bağ, Kırşehir'deki faaliyetleri ve ölümü; Anadolu'nun siyasi ve toplumsal dönüşümünden ayrı düşünülemez.

Ahilik ise bu tarihsel ortamda doğan sıradan bir esnaf örgütlenmesi değildir. O, üretimi ahlakla, mesleği eğitimle, kazancı sorumlulukla ve bireyi toplumla buluşturan bir anlayıştır.

Ahi Evran'ın asıl mirası da burada aranmalıdır. O, insanlara yalnızca nasıl kazanacaklarını değil, kazandıklarıyla nasıl insan kalacaklarını anlatan bir düşüncenin temsilcisidir.

Kırşehir'in Ahi Evran'la kurduğu bağ bu yüzden yalnızca tarihsel bir hatıra değildir. Şehrin hafızasında yaşayan bu miras, Anadolu'nun yurtlaşma ve şehirleşme sürecinin önemli bir parçasıdır.

Bugün Ahilikten söz ederken geçmişî romantikleştirmek yerine onun temel sorusunu yeniden sormak gerekir: İnsan, emeğini nasıl değerli kılar; kazancını nasıl adil hale getirir; mesleğini nasıl topluma karşı bir sorumluluğa dönüştürür?

Ahi Evran'ın yüzyıllar öncesinden gelen cevabı hâlâ anlamlıdır: İnsan tek başına yaşayamaz. Toplumun bütün ihtiyaçları birbirine bağlıdır. O halde üretim de, kazanç da, meslek de insanın ve toplumun ortak iyiliğine hizmet etmelidir.

Belki de Ahiliğin asıl sırrı budur. Çünkü Ahilik, sadece iyi esnaf yetiştirme düşüncesi değil; iyi insanlardan oluşan bir toplum kurma idealidir.

AHİLİĞİN TÜRK VE TÜRKMEN TOPLUMSAL ZEMİNİ

Ahilik, yalnızca belirli bir dönemin esnaf teşkilatı olarak değil, Anadolu'ya gelen Türkmen topluluklarının yeni şartlar karşısında geliştirdiği sosyal, kültürel ve iktisadi bir örgütlenme biçimi olarak okunmalıdır. Kökleri Orta Asya'dan taşınan Türk toplumsal tecrübesiyle, İslam düşüncesinin uzantısı olarak gelişen fütüvvet ve tasavvuf çevreleriyle temas etmiş; Anadolu'da ise Selçuklu şehir hayatının, Türkmen yerleşiminin ve değişen siyasi şartların etkisiyle kendine özgü bir karakter kazanmıştır.

Bu bakımdan Ahilik, Selçuklu hükümdarlarının iktidar dönemlerinden Moğol istilası ve sonrasındaki siyasi çözülmeye kadar uzanan süreçte, toplumun kendi ihtiyaçları karşısında oluşturduğu bir dayanışma ve mevzilenme biçimi olarak değerlendirilebilir. Üretim, meslek, ahlak ve dayanışmanın yanında, devlet otoritesinin zayıfladığı dönemlerde şehirlerin ve toplulukların kendilerini koruma arayışları da bu yapının tarihsel anlamını genişletmiştir.

KIRŞEHİR'İN AYNI TARİHSEL HAVZASINDAKİ BÜYÜK İSİMLER

Hacı Bektaş Veli, Ahi Evran, Tabduk Emre, Yunus Emre ve Âşık Paşa gibi isimleri bütünüyle birbirinden kopuk şahsiyetler olarak değerlendirmek, 13. yüzyıl Anadolu'sunun ortak sosyal ve kültürel zeminini gözden kaçırmak olur. Bunların her biri aynı tarihsel sarsıntıların yaşandığı Anadolu'da insanı, toplumu, inancı ve ahlakı yeniden kurma çabalarının aynı geleneğin kökünden farklı damarlarını temsil eder.

Kırşehir'in hafızasında bu isimlerin yan yana anılması da tesadüf değildir. Selçuklu çağında Arapça ve Farsçanın güçlü kültürel ağırlığı karşısında Türkçe ve Türkmen kültürünün Anadolu'da kökleşmesinde bu şahsiyetlerin düşünce ve eserlerinin önemli bir yeri vardır. Bu nedenle Kırşehir, yalnızca Ahi Evran'ın şehri değil; Baba İlyasın oğlu Muhlis Paşa onun oğlu Âşık Paşa, Hacı Bektaş Veli Taptuk ve Yunus Emre, Ahmedî Gülşehri gibi şahsiyetlerle Anadolu'nun Türk kültür hafızasının önemli merkezlerinden biri olarak görülmelidir.

ALP, ALP-EREN VE GAZİ: AHİLİĞİN KAHRAMANLIK DAMARI

İslamiyet öncesi Türk toplumsal geleneğinde savaşçı kahramanlara “alp” ve “alp-eren” denilmesi, kahramanlık ve toplumsal sorumluluğun birlikte düşünüldüğünü gösteren önemli bir kavram dünyasına işaret eder. İslamiyet sonrasında bu gelenek “gazi” kavramıyla yeni bir anlam kazanmış; fetih ve mücadele anlayışı İslami bir çerçeve içinde yeniden yorumlanmıştır.

Kırşehirli Âşık Paşa'nın *Garibnâme*'de alp olmak için şecaat, kol kuvveti, gayret, iyi bir at, uygun kıyafet, ok-yay, iyi bir kılıç, süngü ve uygun bir yoldaş gibi şartlar sayması, bu kahramanlık anlayışının Anadolu'da nasıl yeniden yorumlandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Bu çerçevede Ahiler, alpler ve gaziler bütünüyle birbirinden kopuk sosyal dünyalar olarak değil; Anadolu'nun kuruluş çağında farklı işlevler üstlenen fakat zaman zaman aynı toplumsal zeminde buluşan unsurlar olarak ele alınmalıdır.

AHİ EVRAN'IN SELÇUKLU İKTİDARIYLA İLİŞKİSİ VE TUTUKLULUK YILLARI

Ahi Evran'ın hayatı, Selçuklu iktidarındaki değişimlerden bağımsız değildir. Kaynaklarda onun 13. yüzyılın başlarında Bağdat'tan Anadolu'ya gelen ulema ve sûfi çevreleri içinde bulunduğu, fütüvvet erbabına yakınlığıyla bilinen I. Alâeddin Keykubad'ın himaye ettiği çevrelerle ilişki kurduğu aktarılır. I. Alâeddin Keykubad'ın ölümünden sonra değişen siyasi şartlar Ahi Evran'ın hayatını da doğrudan etkilemiştir.

Babaî hareketinin bastırılmasının ardından yaşanan tutukluluk dönemi, Ahi Evran'ın hayatındaki en önemli kırılmalardan biridir. Beş yıl kadar süren hapislikten söz eden ciddi kaynaklar mevcuttur. Bu dönemin onun ruh ve düşünce dünyasında derin izler bıraktığını düşündürür. Bugün Ahi Evran'ı sadece yaşadığı sıkıntılarla kişisel bir mağduriyetleriyle değil iradesi, sabrı ve mücadelesi üzerinden daha yoğun olarak değerlendiriyoruz.

DENİZLİ DÖNEMİ VE ANADOLU'DA AHİ AĞI

Ahi Evran'ın tutukluluk sonrasında Denizli'de kaldığı sürece gösterdiği faaliyetlere bakıldığında Ahilik tarihinin tek bir şehirle sınırlı olmadığını gösterir. Denizli, Antalya ve Konya arasındaki hareketlilik; Ahi Sinan ve Ahi Yusuf gibi isimlerle ilişkilendirilen faaliyetler, çeşitli şehirlerde Ahi tekke ve zaviyeleri ve türbeleri Ahilik çevresinin Anadolu şehirleri arasında bir ağ oluşturduğunu düşündürmektedir.

Bu dönemde Ahi Evran'ın şehirler arasında dolaşması, onun yalnızca yerel bir esnaf önderi değil, farklı merkezlerdeki meslek ve tasavvuf çevreleriyle ilişki kurabilen bir örgütleyici olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

AHİ EVRAN'IN ÜRETİM DÜŞÜNCESİ: ERKEN BİR TOPLUMSAL İŞ BÖLÜMÜ ANLAYIŞI

Ahi Evran'ın toplumun bütün sanat kollarının yaşatılması gerektiğine ilişkin düşüncesi, 13. yüzyıl için dikkat çekici bir üretim ve iş bölümü anlayışıdır. İnsan tek başına yemek, giyinmek, barınmak ve hayatını sürdürmek için gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılayamaz. Demirci, marangoz, dokumacı, debbağ ve diğer sanat erbabı birbirlerinin emeğine ihtiyaç duyar.

Bu düşüncenin önemli tarafı, mesleklerin yalnızca kişisel kazanç alanları olarak görülmemesidir. Her sanat dalı toplumun ortak ihtiyacının bir parçasıdır. Dolayısıyla üretimin teşvik edilmesi, mesleklerin korunması ve sanat erbabının belirli alanlarda toplanması, yalnızca ekonomik değil, toplumsal düzen açısından da anlam taşır.

AHİ EVRAN HAKKINDAKİ MENKİBEVÎ ANLATILAR VE TARİHSELELEŞTİRİ

Ahi Evran'ın şöhretinin yüzyıllar boyunca büyümesi, onun hakkında çok sayıda menkıbe ve şecerenâme anlatısının oluşmasına da yol açmıştır. Bu anlatıların bazılarında Ahi Evran'ın Hz. Muhammed'in dönemine, Hz. Ali'ye veya Bedir Savaşı'na (Hz. Abbas'a) kadar götürülen soy ve hayat bağlantıları kurulmaktadır. Ancak Ahi Evran'ın 13. yüzyıl şahsiyeti olduğu bilindiğinden, bu tür anlatıların tarihsel biyografi olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Buradaki mesele menkıbeleri bütünüyle değersiz saymak değildir. Menkıbe, tarihsel belgenin yerine geçmez; fakat toplumun bir şahsiyete yüklediği manevi anlamı gösterir. Bu nedenle Ahi Evran'ın hayatını anlatırken tarihsel olarak doğrulanabilir bilgilerle sonraki yüzyıllarda oluşan “kutsallaştırıcı” anlatıları birbirinden ayırmak gerekir.

KAYSERİ SAVUNMASI, BACILAR VE AHİ EVRAN'IN TARİHSEL KONUMU

1240'taki Babaî hareketi sonrasında Ahi Evran'ın tutuklu bulunduğuna ilişkin kronoloji dikkate alındığında, onun Kayseri'nin Moğol saldırısına karşı savunmasında bizzat bulunmamış. ama Ahi çevresindeki kadınların ve özellikle Fatma Bacı/Kadıncık Ana adı etrafındaki kadınlarla ilgili olarak Kayseri savunmasında rol aldıkları hususu, Ahilik tarihinin kadınlar boyutunun ayrıca ele alınmasını da elzem ediyor.

Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) konusu. Anadolu kadınlarının üretim, dokuma ve dayanışma hayatındaki rolü yönüyle son derece önemlidir; ancak bu yapıyı bugünkü kurumlarla birebir özdeşleştirmek yerine 13. yüzyılın şehir ve toplumsal şartları içinde değerlendirmek daha sağlıklıdır.

AHİ EVRAN, HACI BEKTAŞ VE KIRŞEHİR'İN ORTAK HAFIZASI

Hacı Bektaş *Velâyetnâmesi*'nde Hacı Bektaş'ın Kırşehir'de Ahi Evran ve başka erenlerle bir araya geldiğine ilişkin rivayetler bulunur. Kaya Tekkesi'nin "Bektaşihâne" olarak anılması da Kırşehir'de farklı tasavvuf ve eren çevrelerinin aynı şehir hafızası içinde yan yana yer aldığını gösteren dikkat çekici bir menkıbevî unsurdur.

Bu tür rivayetler tarihsel bir toplantının tutanakları değildir. Fakat Kırşehir'in sonraki yüzyıllarda kendisini Ahi Evran, Hacı Bektaş ve Anadolu'nun diğer büyük isimleriyle ortak bir manevi coğrafyanın içinde görmesinin kültürel temelini anlamamıza yardımcı olurlar.

"ANKARA'DA BİR AHİ CUMHURİYETİ": ŞEHİR İKTİDARI VE OSMANLI'YA UZANAN DAMAR

Ankara'nın Osmanlılar'ca ele geçirilmesinden önce, bu bölgede bir Ahi Cumhuriyeti'nin varlığından bile söz edilmektedir. Esasen Ankara'nın Osmanlılar'ca Ahiler'in elinden alındığı da bilinmektedir.

Bahsi geçen Ahi Cumhuriyeti'nin başı da Ahi Şerafeddin ve Ahi Hüseyin Efendi'ler olmuş, Ahiler bu bölgede 50-60 yıl varlık göstermişlerdir.

Ahiler Ankara'da kendi hiyerarşileri içinde kendi şeyhlerini, kethüdalarını, yiğitbaşlarını seçerek şehrin yönetimine doğrudan etkili olmuşlar.

Osmanlıların Ankara'yı ele geçirdiği 1361 tarihine kadarda uzun seneler hükümet etmişlerdir. Bazı kaynaklara göre de 1330 yılında Emir Eratna Ankara'ya geldiğinde, hâkim olduğu bazı illere naip atadığı gibi, Ahi Şerafeddin'i de Ankara'ya naip atamıştı.

Ahilerin şehirlerdeki ağırlığı, Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemine ilişkin değerlendirmelerde de önem taşır. Debbağların ve diğer esnaf gruplarının ekonomik gücü, onların yalnızca üretici değil, şehir hayatında söz sahibi topluluklar olmalarını sağladı. Kırşehir'deki Ahi Evran makamının sonraki yüzyıllarda Ahi babaların icazetleriyle ilişkilendirilmesi, bu manevi otoritenin geniş bir coğrafyada kabul gördüğünü gösteren önemli bir gelenektir.

Osmanlı'nın kuruluş dönemindeki Türkmen aristokrasisi içinde Ahiler, muharip gaziler, alpler ve Türkmen kabileleri gibi unsurların birlikte değerlendirilmesi, kuruluş sürecinin yalnızca tek bir siyasi aktörün eseri olmadığını ortaya koyar. Daha sonraki dönemde merkezi devlet yapısı güçlendikçe bu unsurların siyasi konumları da değişmiştir.

Ahilerin Osmanlı kuruluşundan sonraki yüzyıllarda da ekonomik ve toplumsal ağırlıklarını korumaları, Ahilik mirasının devletleşme süreci içinde bütünüyle ortadan kalkmadığını; tersine yeni kurumlarla birlikte dönüşerek yaşamaya devam ettiğini gösterir.

AHİLİK, TÜRKİYE'NİN TARİHSEL HAFIZASINDA BİR BÜTÜNLÜK

Ahi Evran'ı yalnızca bir esnaf piri, Hacı Bektaş'ı yalnızca bir tarikat önderi, Yunus Emre'yi yalnızca bir şair ve Âşık Paşa'yı yalnızca bir edebiyatçı olarak birbirinden koparmak, 13. ve 14. yüzyıl Anadolu'sunun ortak tarihsel şartlarını anlamayı güçleştirir. Farklılıklarını koruyarak bu isimleri aynı tarihsel zeminde düşünmek, Anadolu'nun kültürel oluşumunu daha bütünlüklü görmemizi sağlar.

Kırşehir'in bugün hâlâ bu isimleri ve bu mirası birlikte hatırlaması, şehrin yalnızca geçmişe dönük bir nostalji taşıdığı anlamına gelmez. Bu hafıza, Anadolu'nun nasıl yurt haline getirildiğini; üretim, inanç, dil, sanat, dayanışma ve mücadele gibi unsurların nasıl iç içe geçtiğini anlamak için canlı bir kaynaktır.

Derler ki... Nur üstü nurmuş bu şehir,
Kerpici gül ile yurmuş bu şehir.
Gül gibi kokarmış sokaklar bütün,
O yüzden bir adı “Gül”müş bu şehir.
Hacı Bektaş, Emrem Yunus ordaymış;
Kaç dervişe postun sermiş bu şehir.
Kucak açmış sevgi ile gelene,
Malya'da zalime zormuş bu şehir.
Türkmen ili, koç yatağı imiş de
Ne geçirmiş, neler görmüş bu şehir.
Sevgiyle sulamış kır toprağını,
Bir ekene yüz bin vermiş bu şehir.
Pir-i piran Ahi Evran gelmiş de
Bir ulu makama ermiş bu şehir.

Prof.Dr. Mehmet Fatih Köksal

KIRŞEHİR'DEKİ AHİ EVRAN ANITI ÜZERİNE...

Kırşehir'in merkezinde Ahi Evran Mahallesi'nde, Ankara Caddesi üzerindeki Ahi Evran Veli Külliyesi'nin mücavir alanı içinde yer alan, Kültür Bakanlığı tarafından 1991 yılında yaptırılan anıtın heykeltıraşı Metin Yurdanur'dur.

Ahiliğin manevi merkezi olan Kırşehir, her yıl Ahilik kutlamalarının yapıldığı bir yer özelliğini gösterir. Ancak Anadolu'da Ahiliği ve Ahiliğin kurucusu Ahi Evran Veli'yi sembolize eden bir anıtın şehir merkezinde olmamasının önemli bir kültürel eksiklik olarak görülmesi üzerine Kültür Bakanlığı, Ahi Evran Veli Anıtı'nın yapılması yönünde bir karar almıştır.

Bu karar üzerine tarihe mal olmuş pek çok önemli şahsiyetle ilgili anıtların yapımını gerçekleştiren, konunun önde gelen uzmanlarından Heykeltıraş Metin Yurdanur'a anıtın yapımı havale edilmiştir. Bunun üzerine Yurdanur, önce anıtın tarihi ve kültürel bir temele oturması için genişliğine ve derinliğine araştırma yapmıştır. Bunu takiben Ahilik ve Ahi Evran Veli ile ilgili fikriyatın çizgiye dönüştürülmesi anlamına gelen eskizler çizmiştir.

Bu bağlamda en doğruyu yansıtan eskizler üzerinde sağlıklı karar verebilmek için uzman bilim insanları, sanatçılar ve işveren kurumlarıyla bir araya gelerek çalışmalarını tartışmaya açmıştır. Bundan sonraki aşamada seçilen örnek Ahi Evran Veli eskizi, heykeltıraş Yurdanur tarafından üç boyutlu makete dönüştürülmüştür. Böylece işin %90 kısmı tamamlanmış ve geriye ise işin teknik yeterlilik ve sanatsal ustalık kısmı kalmıştır.

Heykeltıraş Metin Yurdanur tarafından yapılan bu anıtın esas kısmını tunç dökümü teşkil etmektedir. Bunun için yaklaşık dört ton tunç sarf edilmiştir. Anıtın yüksekliği ise kaidesiyle birlikte altı metredir. Anıtta Ahi Evran Veli, sağ eli yukarıya kalkmış bir vaziyette makamında oturarak tasvir edilmiştir.

Ahilikte ustalık belgesinin önemli bir sembolü olan şet, Ahi Evran Veli'nin sağ elinde tutulmakta ve sol el de onu desteklemektedir. Sağ elin yüksekte tutulması, Ahi Evran Veli'nin hem her şeye hâkim olduğuna ve evrenselliğine hem de ustalık belgesini bizzat o eliyle verdiği işaret etmektedir.

Ahi Evran Veli'nin sağ ayağının yanında ona sevgiyle sarılmış olan yılan ise bir annenin çocuğuna gösterdiği şefkat gibi Ahi Evran Veli'nin de yılanı karşı aynı sevgiyi ve şefkati gösterdiğine işarettir. Ahi Evran Veli'nin efsaneler ve menkıbeler arasında kalmış olan hayatında yılanlarla konuştuğunun rivayet edilmesi, anıtta da Ahi Evran Veli'nin ve yılanın birbirine sevgiyle ve şefkatle yaklaşmasının kompozisyonu olmuştur.

KIRŞEHİR TARİHİ KRONOLOJİSİ

İlk Çağlardan Cumhuriyet Dönemine Kırşehir'in Tarihsel Gelişimi

TARİH / DÖNEM	TARİHSEL OLAY VE GELİŞMELER
İLK ÇAĞ VE ANTİK DÖNEM	
İ.Ö. 3000 – 2000	İlk Tunç Çağı dönemi.
İ.Ö. 1650 – 1200	Hititler Dönemi.
İ.Ö. 1200 – 675	Frigler Dönemi.
İ.Ö. 546 – 332	Persler Dönemi.
İ.Ö. 332 – İ.S. 18	Kapadokya Krallığı Dönemi.
18 – 395	Roma Dönemi.
395 – 1070	Bizans Dönemi.
SELÇUKLU, BEYLİKLER VE MOĞOL HÂKİMİYETİ DÖNEMİ	
1070'ler	Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın Kırşehir'in de bulunduğu bölgeyi fethi.
1120	Kırşehir'in Danişmentlilerin eline geçmesi.
1186	Muineddin Mesut'un yöreye egemen olması.
1190	II. Kılıçarslan ülkeyi 11 oğlu arasında pay edince Kırşehir, Ankara ile birlikte Muineddin Mesut'un payına düştü.
1204	Tokat'ta hüküm süren Rükneddin Arslan kardeşi Mesut'u gözaltına aldıktan sonra iki oğluyla beraber idam ettirdi. Kırşehir bu süre zarfında Tokat'ta bulunan Selçuklu idaresine bağlı kaldı.
1207	Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin doğumu.
1210	Horasan'ın Nişabur kentinde Hacı Bektaş-ı Veli doğdu.
1215	Kırşehir ve Ankara'da Seyfettin İl-Deniz'in egemenliği görüldü. Bu şahıs İzzeddin Keykavus'un başlattığı Sinop'un imarına katıldı.
1237	Sultan Alaaddin Keykubat'ın oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından zehirlenerek öldürülmesi üzerine Kırşehir ve civarındaki Ahilerin ve Türkmenlerin bu sultana karşı direnişe geçmesi.

KIRŞEHİR TARİHİ KRONOLOJİSİ

İlk Çağlardan Cumhuriyet Dönemine Kırşehir'in Tarihsel Gelişimi

TARİH / DÖNEM	TARİHSEL OLAY VE GELİŞMELER
1240	Aşık Paşa'nın dedesi Baba İlyas'ın önderlik ettiği Babai Türkmenleri hareketi Kırşehir'in Malya Ovası'nda kanlı bir şekilde bastırıldı. Aynı yıl Ahi Evran tutuklandı ve Konya'da tutsaklığı başladı. Yine aynı yıl Yunus Emre doğdu; Hacı Bektaş'ın kardeşi Menteş, Baba İlyas ve Baba İshak öldürüldü.
1243	Anadolu'nun Türklerden önceki yerlileri Bizanslılarla da takviyeli Selçuklu Ordusu, Sivas ve Erzincan arasındaki Köseadağ'da savaşmadan Moğollara yenildi ve Kırşehir'i de içine alan bölgede Anadolu tümüyle Moğol egemenliği altına girdi.
1244	Moğollarla vergi karşılığı anlaşmak üzere elçi olarak giden ve Moğol Batu Han'ın huzuruna çıkan Şemseddin İsfahani'ye bu başarısından dolayı hem vezirlik unvanının verilmesi hem de Kırşehir iktâ emirliği ve subaşılığı ile görevlendirilmesi.
1245	Konya'da tutuklu bulunan Ahi Evran salıverildi.
1246	Selçuklu sultanı tarafından Mengüceklerden Kırşehir'de zorunlu ikamete tabi tutulan Melik Muzafferüddin Behram Şah Medresesi'nin inşa ettirilmesi. II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in 8,5 yıllık saltanatının ardından ölümü.
1257	II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in üçüncü oğlu II. Alaaddin Keykubad, Moğolların emriyle Selçuklu tahtına atanmasının ardından Erzurum'da kendisine verilen ziyafette yemeğine zehir katılarak öldürüldü. Selçuklu tahtına Moğollarca II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in bir başka oğlu IV. Kılıçarslan çıkarıldı. Vezirliğine Muiniddin Pervane atandı.
1260	Cihanda mağlubiyet tanımayan Moğolları, Kıpçak Türklerinin Mısır ve Suriye'de kurdukları Memlük İmparatorluğu ilk defa Baybars öncülüğünde Ayn Calut'ta yenilgiye uğrattı. Baybars bu sayede Moğol zulmünden kurtulmak isteyenlerin umudu haline geldi.
1261	II. İzzeddin Keykavus, IV. Kılıçarslan tarafından Moğol yardımıyla tahttan indirildi. Ahi Evran'ın ölümü.
1262	Cacaoğlu Nurettin (Cacabey), Moğolların hükmettiği Selçuklu Veziri Pervane tarafından Kırşehir'e subaşı olarak atandı. Cacabey, Sultan IV. Kılıçarslan'ın öldürülmesiyle sonuçlanan hadiseye Kırşehir'den hareket ederek katıldı.
1263	Moğollar işgal altındaki Anadolu'da zor kullanarak Selçuklu yöneticileriyle Memlükler karşısı bir ittifak sağladılar.
1266	IV. Kılıçarslan'ın zehirlenerek öldürülmesinin ardından III. Gıyaseddin Keyhüsrev küçük yaşta tahta çıkarıldı. Vezirliğine daha geniş yetkilerle Pervane baktı.
1271	Aşık Paşa doğdu.
1272	Nureddin Caca, Arapça ve Moğolca vakfiyesini yazdırdı ve Moğol noyanlarına imza ettirdi. Cacabey Medresesi inşa edildi.

KIRŞEHİR TARİHİ KRONOLOJİSİ

İlk Çağlardan Cumhuriyet Dönemine Kırşehir'in Tarihsel Gelişimi

TARİH / DÖNEM	TARİHSEL OLAY VE GELİŞMELER
1277	Cacabey, Kırşehir'in Malya Ovası'ndaki 30 bin Moğol askeri ve noyanlarıyla birlikte Baybars'la savaşmak üzere Elbistan'a hareket etti. Memlük Hükümdarı Baybars, Anadolu'ya yürüyerek Elbistan'da Moğolları mağlup etti (6700 Moğol ölüsü bırakıldı, Nureddin Caca esir alındı). Karamanoğlu Mehmet Bey Konya'yı zapt ederek Türkçeyi devlet dili ilan etti ve Şehzade Siyavuş'u (Cimri) tahta oturttu. Vezir Pervane Moğollarca idam edildi; 30 Haziran'da Baybars öldü.
1278	Moğollar Konya üzerine yürüyerek Karamanoğullarını ve Türkmenleri kıldı. Karamanoğlu Mehmet Bey ve Şehzade Siyavuş öldürüldü.
1279	II. İzzeddin Keykavus Kırım kıyılarında öldü. Selçuklu tahtı Rükneddin Kılıçarslan'a kaldı.
1296	Moğollar arasındaki iç çatışmalar sonucu Baycu Noyan, Kırşehir'in Malya Ovası'nda İlhanlı ordusuna yenilerek kaçtı.
1314	Olcaytu Han, Büyük Emir Çoban'ı Anadolu'ya gönderdi. Emir Çoban Türkmenleri huzura çağırdı, ancak Karamanlılar gitmedi.
1317 – 1318	Gülşehri, Kırşehir'de Feridüddin Attar'ın Mantuk'u't-Tayr (Kuşların Dili) adlı eserini Türkçeye çevirdi.
1321	Yunus Emre vefat etti.
1333	Aşık Paşa vefat etti.
1337	Elbistan'da Dulkadir Beyliği kuruldu.
OSMANLI DÖNEMİ	
1362	Ahilerin yönetimindeki Ankara ve Kırşehir, I. Murad döneminde Osmanlı sınırlarına katıldı.
1389	Karatatarların önderi Mürüvvet Bey, Kırşehir'i Kadı Burhaneddin'e teslim etti.
1390	Kadı Burhaneddin Kırşehir'e gelerek yoğun bir çalışma ile şehrin etrafını surlarla ve içi su dolu hendeklerle çevirtti.
1390 – 1391	Yıldırım Bayezid, Kırşehir'in de içinde bulunduğu geniş bir alanı Osmanlı topraklarına kattı.
1394	Karamanoğlu Alaaddin Bey, Timur'a mektup göndererek Osmanlı'ya karşı iş birliği teklif etti.
1397	Kadı Burhaneddin öldürüldü; Kırşehir yeniden Osmanlı topraklarına katıldı.
1401	Timur'un desteğiyle Karamanoğlu Alaaddin, Kırşehir'i istila etti.
1402	Kırşehir Timur tarafından istila edildi ve Karamanoğullarına bırakıldı.
1406	Çelebi Mehmet, Kırşehir'in Cemele Kalesi'nde Karamanoğlu Mehmet Bey ile buluşarak arazi meselelerini ve Çelebi Süleyman'a karşı iş birliğini görüştü.

KIRŞEHİR TARİHİ KRONOLOJİSİ

İlk Çağlardan Cumhuriyet Dönemine Kırşehir'in Tarihsel Gelişimi

TARİH / DÖNEM	TARİHSEL OLAY VE GELİŞMELER
1413	Çelebi Mehmet, Musa Çelebi'yi bertaraf ederek Osmanlı'nın ikinci kurucusu oldu.
1466	Karamanoğulları Beyliği Fatih Sultan Mehmet tarafından ortadan kaldırıldı.
1480	Dulkadirlilerden Alaüddevle Bey'e Kırşehir sancağının dirlik/tımar olarak verilmesi.
1489	Şah Budak, Dulkadir tahtını ele geçirmek için Kırşehir'de sancakbeyi olan yeğeni Şahruh'u yakalatıp gözlerine mil çekti.
1514	Çaldıran Meydan Muharebesi'nde Şah İsmail mağlup edildi.
1515	Dulkadiroğlu Ali Bey amcası Alaüddevle Bey'i öldürdü ve Yavuz Sultan Selim tarafından Dulkadirli Beyliği'nin başına getirildi.
1517	Memlük Devleti yıkıldı.
1519	Bektaşilikte ikinci pir sayılan Balım Sultan Türbesi, Dulkadiroğlu Ali Bey tarafından yaptırıldı.
1522	Dulkadiroğlu Ali Bey, Osmanlılar tarafından davet edildiği ziyafette öldürüldü.
1527	Kalender Çelebi isyanı bastırıldı, Kalender Çelebi öldürüldü.
1577	Şah İsmail olduğunu iddia eden bir şahsın topladığı Türkmen kuvvetleriyle Hacıbektaş'a gelerek kurban kesmesi.
1607	Celali reislerinden Taviil Ahmet'in kardeşi Meymun'un Kırşehir yöresini talan etmesi.
1777	Çapanoğullarının Kırşehir sancağı mütesellimliğini ele geçirmesi.
MILLİ MÜCADELE VE CUMHURİYET DÖNEMİ	
19 Eylül 1919	Kuvayı Milliye şeflerinden Hamitli Rıza Bey'in, saray yanlısı Ankara Valisi Muhiddin Paşa'yı Kılıçlar belinde yakalayarak Sivas'taki Mustafa Kemal Paşa'ya teslim etmesi.
24 Aralık 1919	Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya giderken Kırşehir'e uğraması ve coşkuyla karşılanması.
1921	Kırşehir mutasarrıflık statüsüne getirildi.
1924	Teskilat-ı Esasiye Kanunu ile Kırşehir vilayet yapıldı. Avanos, Çiçekdağı, Hacıbektaş ve Mucur ilçeleri bağlandı.
1926	Milli Mücadele döneminin tanınan ismi Kırşehir Mebusu Rıza Bey'in (Silsüptür) Ankara'da idam edilmesi.
1931	Louis Delaporte başkanlığında Hashöyük'te arkeolojik kazı çalışmalarının başlatılması.
1936	Kırşehir Kalesi eteğindeki Bedesten'in yıkımına karar verilmesi ve Uzun Çarşı'nın yapımına başlanması.

KIRŞEHİR TARİHİ KRONOLOJİSİ

İlk Çağlardan Cumhuriyet Dönemine Kırşehir'in Tarihsel Gelişimi

TARİH / DÖNEM	TARİHSEL OLAY VE GELİŞMELER
1943	Hashöyük'te ikinci dönem kazı çalışmalarının Halet Çambel tarafından başlatılması.
1944	Kaman ilçe yapılarak Kırşehir'e bağlandı.
30 Haziran 1954	6429 sayılı kanunla Kırşehir ilçe yapılarak yeni il olan Nevşehir'e bağlandı. Hilmi Dağcıoğlu kaymakam olarak atandı.
12 Haziran 1957	7001 sayılı kanunla Kırşehir yeniden il statüsüne kavuşturuldu.

Kaynakça

- Akdağ, Mustafa. *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi*. Cem Yayınevi, İstanbul, 1995, c. 1.
- Altuner, Nuran. "Manzum Bir Fütühname." *II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1999, s. 25.
- Ateş, Toktamış. *Osmanlı Toplumunun Siyasal Yapısı*. 2. bs., Ümit Yayıncılık, Ankara, 1994.
- Atsiz. *Âşık Paşaoğlu Tarihi*. MEB Yayınları, Ankara, 1992.
- Bayram, Mikail. *Bacıyan-ı Rum*. Gümüş Matbaası, Konya, 1987.
- Bayram, Mikail. *Şeyh Evhadü'd-din Hamid el-Kirmanî Evhadiyye Tarikatı*. Konya, 1993.
- Birdoğan, Nejat. *Anadolu Aleviliği'nde Yol Ayrımı*. İstanbul, 1995.
- Birdoğan, Nejat. "Anadolu Aleviliğinin Bugününe Ahiliğin Etkileri." *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri (13-15 Ekim 1993, Ankara)*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s. 18.
- Bozyiğit, A. Esat. "Günümüz Ankara'sında Ahilik'ten Kalan Gelenekler." *II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1999, s. 72.
- Cahen, Claude. *Osmanlılardan Önce Anadolu Türkleri*. E Yayınları, İstanbul, 1979.
- Çağatay, Neşet. "Ahiliğin Ortaçağ Toplumuna Etkileri." *I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri (13-15 Ekim 1993, Ankara)*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s. 39.
- Ekinci, Yusuf. *Ahilik*. Ankara, 1989.
- Fürüzanfer, B. *Mevlana Celâleddin*. MEB Basımevi, İstanbul, 1986.
- Gökbilgin, M. Tayyip. "Orhan Bey." *İslam Ansiklopedisi*, c. 9, s. 399-408. (Aktaran: Toktamış Ateş, *Osmanlı Toplumunun Siyasal Yapısı*, s. 138.)

Günşen, Ahmet. Anadolu'nun Türkleşmesi Sürecinde Türk Soy, Boy, Oymak ve Cemaatleri ile Kırşehir. İstanbul, 1997.

Hoca Sadettin Efendi. Tacü't-Tevarih. Haz. İsmet Parmaksızoğlu. c. 1, Ankara, 1999.

İnalcık, Halil. Osmanlı Tarihinde İslâmiyet ve Devlet. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.

Kafesoğlu, İbrahim. Selçuklu Tarihi. MEB Yayınları, İstanbul, 1992.
Köprülü, M. Fuad. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. .

Mantran, Robert. Osmanlı İmparatorluğu Tarihi. Cem Yayınevi, İstanbul, 1995, c. 1-2.

Mélikoff, Irène. "Bektaşiler ve İlk Osmanlılar." Yol Bilim Kültür Araştırma Dergisi, sayı 4, Mart-Nisan 2000, s. 2.

Önder, Mehmet. Kırşehir Güldestesi. Filiz Yayınları, Ankara, 1976.
Sakaoglu, Necdet. Bu Mülkün Sultanları. 2000.

Sevim, Ali. Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi. TTK Basımevi, Ankara, 1993.

Sevim, Ali ve Yaşar Yücel. Türkiye Tarihi. TTK Basımevi, Ankara, 1991, c. 1.

Sümer, Faruk. Oğuzlar, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967.
Şahin, İlhan. Anadolu'da Ahilik Teşkilatının Kurucusu Ahi Evran ve Zaviyesi

Şahin, İlhan - M. Bilal Çelik. Bacıyan-I Rum Öncesi Ve Sonrasında Türk Kadını. 2018

Tarım, Cevat Hakkı. Kırşehir Tarihi. 2. bs., Kırşehir İl Basımevi, Kırşehir, 1947.

Tekin, Abdullah. "Babalı Ayaklanması Sonrasındaki Anadolu." Antalya IV. Selçuklu Semineri Bildirileri. Antalya Valiliği Yayınları, Antalya, 1993, s. 86-87.

Temir, Ahmet. Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur el-Din'in 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi. TTK Basımevi, Ankara, 1959.

Togan, A. Zeki Velidî. Umumî Türk Tarihine Giriş. 3. bs., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981.

Turan, Osman. Selçuklular Zamanında Türkiye. 5. bs., İstanbul, 1998.

Uluçay, Ömer. Ahilik. 1. bs., Gözde Yayınevi, Adana, 1997.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Büyük Osmanlı Tarihi. TTK Yayınevi, c. 1 ve 4, t.y.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. "Çandarlı." İslam Ansiklopedisi, c. 3, s. 351-357. (Aktaran: Toktamış Ateş, Osmanlı Toplumunun Siyasal Yapısı, s. 138.)

Vilayetname-i Hacı Bektaş. 2. kitap, Emek Basım Yayınevi, Ankara, 1959.

Witteck, Paul. Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu. 1. bs., Pencere Yayınları, İstanbul, t.y.

Yaman, Talat Mümtaz. Kastamonu Tarihi. İstanbul, 1935.

Yılmaz, Adnan. Bozkırın Hafızası: İnanç – İsyen – İktidar. 2025.

Yörükkan, Yusuf Ziya. Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar. TTK Basımevi, Ankara, 1998.

(Heykeltıraş Metin Yurdanur ile 19 ve 20 Ağustos 2014 tarihlerinde Mehmet Ali Ayyıldız'ın yaptığı görüşme sonrası anıta dair bu bilgiler, Yol Bilim ve Araştırma Dergisi'nin Eylül-Ekim 2021 tarihli 73. sayısında yayımlanmıştır.)

AHİ EVRAN VE AHİLİK

Anadolu'da Bir Medeniyet Tasavvuru
İnanç Emek Ahlak Dayanışma

Kırşehir Merkezli Bir
Tarih ve Kültür Okuması

AHI EVRAN VE AHİLİK

Anadolu’da Bir Medeniyet Tasavvuru

İnanç • Emek • Ahlak • Dayanışma

Ahilik, yalnızca bir esnaf teşkilatı değildi. Anadolu’da üretimi ahlakla, mesleği eğitimle, kazancı sorumlulukla ve bireyi toplumla buluşturan bir medeniyet anlayışıydı. 13. yüzyılın siyasi çalkantıları, Moğol baskısı ve Selçuklu iktidarındaki çözülme karşısında Ahilik; toplumun kendi içinde dayanışma, üretim ve düzen oluşturma kabiliyetinin güçlü bir örneği olarak ortaya çıktı.

Bu anlayışın merkezinde Ahi Evran vardır. Onun hikâyesi yalnızca bir debbağın veya “esnafın Piri’hin hikâyesi değildir. Hoy’dan Anadolu’ya uzanan hayatı; Türkmenlerin yerleşme mücadelesi, şehirlerin kuruluşu, üretimin örgütlenmesi, siyasi iktidar mücadeleleri ve Anadolu’nun yurtlaşma süreciyle iç içedir. Bu nedenle Ahi Evran’ı anlamak, Anadolu’nun nasıl bir medeniyet alanına dönüştüğünü anlamanın da yollarından biridir.

Kırşehir ise bu büyük hikâyenin hafıza merkezlerinden biridir. Ahi Evran Zaviyesi etrafında şekillenen gelenek, yüzyıllar boyunca esnafın ve zanaatkarların manevi dünyasında yaşamış; Kırşehir’i Ahiliğin yalnızca anlatıldığı değil, hafızasının yaşatıldığı bir şehir hâline getirmiştir. Bu miras, Anadolu’dan Rumeli’ye, Bosna’ya ve Kırım’a uzanan geniş bir kültür coğrafyasının izlerini taşır.

*“Ahilik, yalnızca iyi esnaf yetiştirme düşüncesi değil;
iyi insanlardan oluşan bir toplum kurma idealidir.”*

Bugün teknoloji, üretim ve ticaret biçimleri değişmiş olabilir. Ancak güven, dürüstlük, emeğe saygı, kaliteli üretim, dayanışma ve başkasının hakkını gözetmek hâlâ toplumların temel ihtiyaçlarıdır. Ahiliğin çağımıza bıraktığı en güçlü mesaj da burada saklıdır: Kazanç ile güven birbirinin alternatifi değildir; kalıcı kazanç güven üzerine kurulabilir.

Belki de Ahiliğin asıl sorusu hâlâ değişmedi: İnsan emeğini nasıl değerli kılar, kazancını nasıl adil hâle getirir ve mesleğini nasıl topluma karşı bir sorumluluğa dönüştürür?

